

Wyrok z dnia 29 stycznia 2007 r.

II UK 116/06

Okres przedawnienia, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.), biegnie od dnia wymagalności należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne do dnia wydania decyzji zobowiązującej do zapłaty tej należności.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 29 stycznia 2007 r. sprawy z odwołania Urzędu Gminy S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o zapłatę składek ubezpieczeniowych, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 15 listopada 2005 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 15 stycznia 1999 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w G. ustalił, że zobowiązanie Urzędu Gminy S. z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne wynosi 34.108,65 zł, a odsetki na dzień wydania decyzji 58.840 zł, przy czym zaległości dotyczą składek od czerwca 1994 r. do listopada 1994 r. i od grudnia 1997 r. do maja 1998 r. oraz za wrzesień 1998 r.

Po rozpoznaniu odwołania Urzędu Gminy S., Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2002 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że Urząd Gminy S. nie ma zaległości w spłacie składek na ubezpieczenie społeczne. Sąd ustalił, że wprowadzie składki były opłacane nieterminowo, jednak Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie przedstawił wyliczenia należności objętej decyzją. Wyrok ten na skutek apelacji Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych został uchylony wyrokiem Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 16 maja 2003 r. i sprawa została przekazana Sądowi Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny uznał, że zgodnie z § 14 ust. 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.) składki powinny zostać zapłacone za każdy miesiąc do dnia 15 następnego miesiąca kalendarzowego. W przypadku dokonania zapłaty z opóźnieniem część wpłaty mogła być zaliczona na odsetki. Obowiązkiem Sądu pierwszej instancji jest ustalenie przy pomocy opinii biegłego księgowego należności z tytułu składek i odsetek przy zastosowaniu wskazanych zasad.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni wyrokiem z dnia 6 czerwca 2005 r. [...] zmienił zaskarżoną decyzję ograniczając zobowiązanie z tytułu zaległych składek do kwoty 23.617,93 zł i odsetek do kwoty 54.909,40 zł i w tym zakresie oddalił odwołanie. Sąd przeprowadził dowód z opinii biegłej z zakresu księgowości, która stwierdziła, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych prawidłowo z punktu widzenia rachunkowego dokonał zaliczenia składek wpłaconych po terminie za wyjątkiem grudnia 1997 r. i roku 1998. Dokonując korekty biegła ustaliła, że Urząd Gminy S. opłacał składki na ubezpieczenie społeczne z opóźnieniem za styczeń 1994 r., od maja 1994 r. do listopada 1994 r., za grudzień 1997 r. i (na koncie agentów) za luty 1998 r. Kwoty przekazywane po terminie płatności na poczet składki bez pełnej kwoty odsetek za zwłokę zaliczane są w części na kwotę zaległych składek, zaś w części na odpowiadającą kwocie należności głównej kwotę odsetek za zwłokę. Nie istnieje możliwość, aby po terminie mogła zostać uregulowana tylko i wyłącznie należność główna, zaś odsetki za zwłokę od tej należności pozostawały nieuiszczone. W związku z tym biegła ustaliła, że zaległość z tytułu należności głównej wynosi 23.617,93 zł, a z tytułu odsetek na dzień 15 stycznia 1999 r. 54.909,40 zł. Sąd podzielił opinię biegłej i uznał, że proporcjonalne zaliczanie wpłaconych po terminie kwot na należność główną i odsetki jest zgodne z art. 27 ustawy z dnia 19 grudnia 1980 r. o zobowiązaniach podatkowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 108, poz. 486 ze zm.). Należności z tytułu składek i odsetek nie były w dniu wydania zaskarżonej decyzji (15 stycznia 1999 r.) przedawnione, gdyż najdawniejsza należność z tytułu składek za styczeń

1994 r. stała się wymagalna 15 lutego 1994 r. i od tej daty liczony jest pięcioletni termin przedawnienia.

Apelacje obu stron od tego wyroku zostały oddalone wyrokiem Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 15 listopada 2005 r. [...]. Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd pierwszej instancji zastosował się do wiążących go wytycznych zawartych w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16 maja 2003 r., uchylającym pierwszy wyrok Sądu Okręgowego. Wprawdzie sentencja zaskarżonego wyroku została nie w pełni precyzyjnie sformułowana, jednakże jest ona na tyle jednoznaczna, iż wynika z niej, że Sąd Okręgowy zgodnie z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję. Z zaskarżonego wyroku wynika jednoznacznie, jaką zaległość składkową i w jakiej wysokości obowiązany jest zapłacić wnioskodawca. Określenie tej należności powoduje, że zaskarżony wyrok nadaje się do wykonania. Prawidłowo został zastosowany przepis art. 27 zdanie drugie ustawy o zobowiązaniach podatkowych w sytuacji, gdy wnioskodawca dokonywał wpłat na poczet zaległych składek ubezpieczeniowych, wskazując jednocześnie, jakie zaległe składki opłaca. Słuszny jest pogląd Sądu pierwszej instancji, że należność z tytułu zaległych składek nie jest przedawniona, gdyż zgodnie z art. 24 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) i art. 35 ust. 4 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.) od dnia wymagalności należności do dnia wydania decyzji, która przerywa bieg przedawnienia, nie upłynął termin pięcioletni. Z tych przyczyn podlegała oddaleniu apelacja wnioskodawcy. Niezasadna okazała się także apelacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwestionująca prawidłowość wyliczenia należności. W tym zakresie Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji oparte na opinii biegłej.

Urząd Gminy S. wniósł skargę kasacyjną od tego wyroku w części oddalającej jego apelację. Skargę oparł na obu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c. wskazując w pierwszej kolejności naruszenie następujących przepisów postępowania: „ a) art. 385 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c. i art. 123 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) w związku z art. 104 i art. 107 § 1-3 k.p.a. z uwzględnieniem art. 77 § 1 k.p.a.; ewentualnie art. 210 § 1 i art. 187 w związku z art. 21 § 3 Ordynacji podatkowej i art. 31, art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy z 13.10.1998 r. o s.u.s. np w związku z art. 108 ust. 1 i 3 Or-

dynacji podatkowej i odpowiednio art. 5 § 3 ustawy z 19.12.1980 r. o zobowiązaniach podatkowych; b) art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i art. 386 § 6 k.p.c. przez przyjęcie, że sądom orzekającym w sprawie przysługiwało prawo do zmiany zaskarżonej decyzji oraz, że wytyczne udzielone przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku Sądowi Okręgowemu w Gdańsku zwalniają Sąd Apelacyjny od oceny ważności zaskarżonej decyzji oraz postępowania poprzedzającego jej wydanie pod kątem formalno-prawnym". Drugą podstawą skargi jest naruszenie prawa materialnego „art. 23 ust. 4 i 5 ustawy z 13.10.1998 r. o s.u.s. w związku z art. 59 § 2 pkt 5 Ordynacji podatkowej przez przyjęcie, że w sprawie nie doszło do wygaśnięcia zobowiązań składkowych stanowiących przedmiot niniejszego postępowania i art. 21 § 3 Ordynacji podatkowej przez przyjęcie, że wysokość zaległości składkowych wnioskodawcy precyzyjnie ustalono wyrokiem z 15 listopada 2005 r. Sądu Okręgowego w Gdańsku”. Uzasadniając pierwszą podstawę skargi skarżący podniósł, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest wadliwa pod względem formalno-prawnym, gdyż ustalenie wysokości kilku zaległości wymaga wskazania daty powstania każdej z tych zaległości. Wskazanie miesięcy, za które te zaległości liczone przedstawiono jedynie w treści uzasadnienia decyzji. Decyzja wydana z naruszeniem art. 77 § 1 k.p.a. jest eliminowana z obiegu prawnego, nie było więc powodu do zmiany decyzji w trybie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Zdaniem skarżącego do tego rodzaju decyzji ma zastosowanie przepis art. 21 § 3 Ordynacji podatkowej, gdyż zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne powstają w sposób oznaczony w tym przepisie. Oznacza to obowiązek oddania w decyzji pełnej treści rozstrzygnięcia. W razie zmiany decyzji na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. obowiązkiem sądu jest precyzyjne ustalenie zaległości. Precyzji tej zabrakło w wyroku Sądu Okręgowego, „co Sąd Apelacyjny także zauważył, stwierdzając o tym w wyroku, że Sąd Okręgowy nie dokonał samodzielnego ustalenia zaległości wnioskodawcy z tytułu składek w oderwaniu od poprzedniej decyzji. Te stwierdzenia oddają to w jaki sposób Sąd Apelacyjny rozumie charakter decyzji z art. 21 § 3 Ordynacji podatkowej, a mianowicie to, że nie rozumie istoty takich decyzji”. Oba Sądy błędnie uznały, że zobowiązania nie wygasły wobec upływu terminu przedawnienia. „Zgodnie z przepisem § 5 art. 24 ustawy o s.u.s., art. 35 ust. 4 ustawy z 25.11.86 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych bieg terminu przedawnienia takich należności przerywa każda czynność zmierzająca do ich ściągnięcia. Sąd Apelacyjny uznał, że wydanie zaskarżonej decyzji oznaczało jednocześnie wystawienie administracyjnego tytułu wykonawczego, co spowodowało prze-

rwę biegu przedawnienia zaległości składkowych ujętej w tej decyzji. Przedstawiony wyżej pogląd jest sprzeczny ze zwykłym rozumieniem przepisu art. 27 § 1 w związku z art. 26 ustawy z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji - w kwestii administracyjnego tytułu wykonawczego - art. 3 tej ustawy, co do uznania wydania decyzji deklaratoryjnej za czynność zmierzającą do ściągnięcia należności". Oczywiste jest, że w realiach niniejszej sprawy w ogóle nie było możliwe wystawienie administracyjnego tytułu wykonawczego, a także podjęcie czynności zmierzających do ściągnięcia należności i dlatego nie ma podstaw do przyjęcia, że miało miejsce przerwanie biegu przedawnienia.

W związku z tymi zarzutami skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie także wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Bezpodstawne są zarzuty naruszenia przepisów postępowania. Nie ma naruszenia przepisu art. 385 k.p.c. w sytuacji, gdy sąd drugiej instancji oddalił apelację, którą uznał za bezzasadną. Zakwestionowanie tej oceny może nastąpić w drodze zarzutu naruszenia prawa materialnego lub procesowego, które spowodowało, że zasadna zdaniem skarżącego apelacja nie została uwzględniona, a nie w drodze zarzutu naruszenia art. 385 k.p.c. Naruszenie drugiego ze wskazanych przepisów - art. 233 k.p.c. regulującego zasady oceny dowodów - nie może być w ogóle podstawą skargi kasacyjnej. Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące faktów lub oceny dowodów. Nie może być także podstawą skargi kasacyjnej naruszenie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego niezależnie od tego, czy miały one z mocy art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zastosowanie przy wydawaniu decyzji, czy też ustawa ta zawiera w tej kwestii odrębną regulację. Skarga kasacyjna jest skierowana przeciwko wyrokowi sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.) i tylko naruszenie przepisów postępowania przed sądem drugiej instancji może być podstawą skargi kasacyjnej, jeżeli mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Zarówno sąd pierwszej jak i drugiej instancji rozpoznaje sprawę według przepisów Kodeksu postę-

powania cywilnego a przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego nie mają w tym postępowaniu zastosowania.

Rozpoznając odwołanie od decyzji organu rentowego sąd pierwszej instancji orzeka na podstawie art. 477¹⁴ k.p.c. i może albo oddalić odwołanie (§ 1), albo uwzględniając je zmienić zaskarżoną decyzję w całości lub części (§ 2). Sąd pierwszej instancji rozpoznaje sprawę merytorycznie, a ewentualne wady zaskarżonej odwołaniem decyzji są eliminowane w drodze jej zmiany. W tym przypadku zaskarżona decyzja została zmieniona w części. Zmiana decyzji przez Sąd Okręgowy nastąpiła zgodnie z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., z tym że sama redakcja orzeczenia była nieprofesjonalna, na co zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny. Prawidłowo zredagowane orzeczenie powinno zawierać zmianę decyzji przez ustalenie braku obowiązku zapłaty zaległych należności składkowych ponad kwotę 23.617,93 zł oraz odsetek ponad kwotę 54.909,40 zł i oddalenie odwołania w pozostałej części. Mimo wadliwej redakcji rozstrzygnięcie jest prawidłowe. Jest ono także zrozumiałe, a nawet gdyby były wątpliwości co do jego treści, ich wyjaśnienie następuje w trybie żądania wykładni wyroku (art. 352 k.p.c.). Pomijając niezręczność redakcyjną sentencja wyroku Sądu Okręgowego zawiera wszystkie elementy wymagane przepisem art. 325 k.p.c., a w szczególności rozstrzygnięcie sądu o żądaniach stron. Przepis ten nie nakłada na sąd obowiązku wymieniania poszczególnych składników żądania i ich tytułu prawnego. Te kwestie są omawiane w uzasadnieniu wyroku, ustnym lub pisemnym sporządzonym na wniosek strony.

Kolejny zarzut dotyczy naruszenia art. 386 § 6 k.p.c., który stanowi, że ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Wytycznymi Sądu Apelacyjnego w Gdańsku zawartymi w wyroku z dnia 16 maja 2003 r. był związany zarówno Sąd Okręgowy wydający wyrok po ponownym rozpoznaniu sprawy jak i Sąd Apelacyjny rozpoznający apelację od tego wyroku. Przepis ten byłby naruszony wówczas, gdyby Sąd Apelacyjny nie zastosował się do własnych wytycznych, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca. Wytyczne te nie wiążą Sądu Najwyższego przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej, który mógłby wyrazić odmienny pogląd. W tym przypadku wytyczne były prawidłowe, gdyż - jak wyżej wskazano - sąd pierwszej instancji nie może uchylić się od merytorycznego rozpoznania przedmiotu sporu objętego zaskarżoną odwołaniem decyzją.

W zakresie drugiej podstawy skargi kasacyjnej - naruszenia prawa materialnego - przy przytoczeniu podstaw kasacyjnych zostały wskazane jako naruszone cztery przepisy: art. 23 ust. 4 i art. 23 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 59 § 2 pkt 5 i art. 21 § 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8 poz. 60 ze zm.). Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach jej podstaw, co oznacza, że kontroli Sądu Najwyższego podlega naruszenie tylko tych przepisów, które zostały wskazane przy przytoczeniu podstaw kasacyjnych. Gdyby ściśle stosować ten przepis, żaden z zarzutów naruszenia prawa materialnego nie zasługiwałby na szczegółowe ustosunkowanie się, gdyż przytoczone przepisy nie mogły mieć zastosowania w niniejszej sprawie. Ordynacja podatkowa ma zastosowanie do zobowiązań podatkowych, natomiast do zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne stosuje się tylko te jej przepisy, które są wymienione w sposób wyczerpujący w art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Został tu wymieniony przepis art. 59 § 1 pkt 1 i 3, natomiast nie jest wymieniony wskazany jako podstawa skargi przepis art. 59 § 2 pkt 5. Nie jest także wymieniony art. 21, zatem § 3 tego przepisu wskazany w skardze nie miał w sprawie zastosowania. W związku z tym nie ma potrzeby ustosunkowywania się do wywodów stanowiących uzasadnienie naruszenia tych przepisów. Przepis art. 23 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy ewidencji i przekazywania składek przekazanych z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i regulacja ta nie ma żadnego związku z niniejszą sprawą. Jest to ostatni ustęp tego przepisu, który nie zawiera ustępu 5. Wskazanie niezwiązanej ze sprawą podstawy kasacyjnej można jednak potraktować jako błąd pisarski, gdyż w uzasadnieniu skargi został powołany przepis art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, traktujący o przerwie biegu przedawnienia.

Zarzut naruszenia tego przepisu jest jednak nieuzasadniony, gdyż w niniejszej sprawie nie było potrzeby ustalania czy bieg przedawnienia został przerwany, czy też nie. Licząc bowiem termin przedawnienia od daty wymagalności najdawniejszej należności, termin przedawnienia, nawet nieprzerwany, jeszcze nie upłynął. Przepis art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonej decyzji stanowił, że należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, a w przypadku przerwania biegu przedawnienia, o którym mowa w jego ust. 5, po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się

wymagalne. Okres przedawnienia, o którym mowa w pierwszej części tego przepisu, jest liczony od dnia wymagalności należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne do dnia wydania decyzji zobowiązującej do zapłaty tej należności, nie są natomiast liczone okresy przypadające po wydaniu decyzji. Przerwa w biegu przedawnienia powoduje, że pięcioletni termin zaczyna biec na nowo i okres, w którym należność nie jest uważana za przedawnioną, przedłuża się. Zgodnie z art. 24 ust. 5 odroczenie lub rozłożenie spłaty należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia należności przerywa bieg przedawnienia. Chodzi tu o czynności podejmowane przed wydaniem decyzji zobowiązującej do zapłaty należności. Skoro decyzja została wydana przed upływem okresu przedawnienia liczonego od wymagalności należności, nie było potrzeby ustalania, czy została dokonana któraś z czynności wymienionych w art. 24 ust. 5 ustawy o systemiu ubezpieczeń społecznych.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną jako bezzasadną.

=====